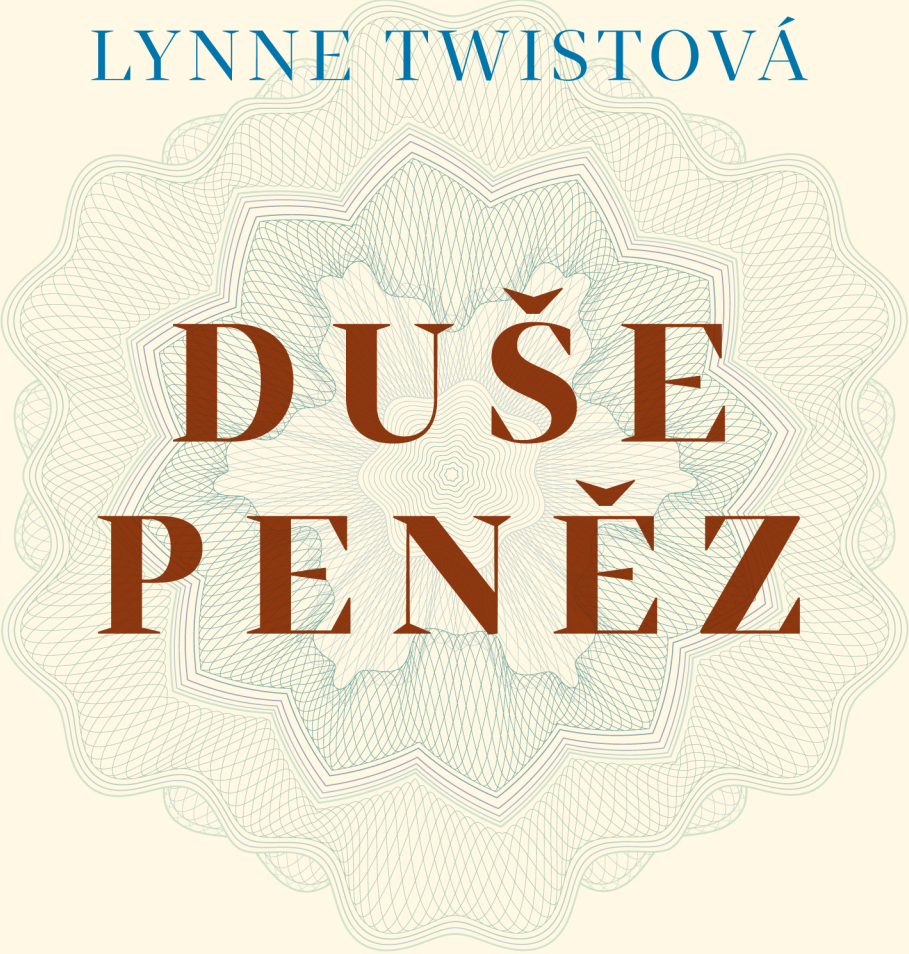

„Toto je správná kniha přicházející ve správnou chvíli. Doporučuji ji každému, kdo chce změnit svůj život a tento svět.“ — Deepak Chopra

LYNNE TWISTOVÁ

DUŠE
PENĚZ

ZÍSKEJME ZPĚT BOHATSTVÍ
NAŠICH VNITŘNÍCH ZDROJŮ

Kristiān
entertainment

MLADÁ FRONTA

Duše peněz

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na

www.mf.cz

www.e-reading.cz

www.palmknihy.cz

Kristián
ENTERTAINMENT

Lynne Twistová

Duše peněz – e-kniha

Copyright © Kristián Entertainment, Mladá fronta, a. s., 2019

Všechna práva vyhrazena.

Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

DUŠE PENĚZ

*Změňte svůj vztah
k penězům i k životu*

Lynne Twistová
a Teresa Barkerová

Kristián
entertainment

mladá fronta

ISBN 978-80-204-4633-6 (Mladá fronta a.s., tištěná kniha)

ISBN 978-80-88130-13-0 (Kristián Entertainment, s.r.o.)

ISBN 978-80-204-4787-6 (e-PDF)

© Lynne Twist, 2003

*Tuto knihu věnuji svým vnoučatům
Ayah, Ise a Ibrahimovi,
která pro mě zosobňují krásu,
lásku a možnosti tohoto světa.*

– LYNNE TWISTOVÁ

ÚVOD

Tuto knihu jsem nazvala *Duše peněz*, ale mnohem víc se zabývá naší vlastní duší. Je o tom, co ji zatemňuje, proč na ni zapomínáme a jaké kompromisy s ní uzavíráme, když jde o peníze. V knize jde především o to, jak peníze vyděláváme, jak je používáme, jakým způsobem je rozdáváme a jak se často snažíme na peníze vůbec nemyslet. Je i o hledání nové svobody, pravdy a radosti ve vztahu k penězům a o zvláštní, klopotné a přitom úžasné roli, kterou mohou peníze v našem životě hrát. Jejím záměrem je najít nový přístup ke vztahu k penězům a šířit ho dál, aby se stal nositelem změn, které mohou zasáhnout do všech oblastí našeho života.

Nejsem ekonomka, bankéřka ani investiční poradkyně, alespoň ne v tradičním slova smyslu. Tyto obory jsem nevystudovala, nicméně disponuji velmi hlubokými jedinečnými zkušenostmi a porozuměním pro to, jak peníze fungují. Získala jsem je prostřednictvím fundraisingu, který jsem realizovala téměř čtyři desítky let ve vedoucích pozicích čtyř velkých globálních iniciativ, jež si vytyčily za cíl skoncovat se světovým hladem, zlepšit zdravotní, ekonomické a politické podmínky pro ženy a podporovat vědecké zkoumání lidského vědomí a poznání. U každého z těchto úkolů bylo třeba přimět lidi, aby se zamysleli nad způsobem, jakým zacházejí s penězi jak oni sami, tak jejich rodiny, komunity a země, a to nejen v USA, ale i v zahraničí.

Více než dvacet let jsem pracovala ve vedení *Projektu proti hladu*, organizace, která zasvětila svoji práci boji proti nedostatku potravin. Mým úkolem bylo školit další fundraisery a organizovat fundraisingové aktivity ve třiceti sedmi zemích světa. V této organizaci jsem začínala jako konzultantka a poradkyně pro mnoho neziskových organizací. Vyškolila jsem přes dvacet tisíc fundraiserů ze čtyřiceti sedmi zemí. Pod mým vedením bylo vybráno sto padesát milionů dolarů, jež nepocházely z nadací, fondů či firem, ale od individuálních dárců, s nimiž jsme se setkávali osobně na rozcestích, kde se protínají životy těch, kteří žijí obdařeni obrovským majetkem, s těmi, kteří živoří v bídě.

Angažovala jsem se i v globálním hnutí za zrovnoprávnění postavení žen, stala jsem se mezinárodní mluvčí této iniciativy, podporovala jsem zapojení žen do řízení a vedení lidí a čerpala jsem moudrost a zkušenosti mnoha dalších spolupracovníků z této oblasti.

Jako místopředsedkyni *Institutu noetických věd* se mi dostalo jedinečné příležitosti analyzovat naši kulturu peněz prostřednictvím světových myslitelů a představitelů kritického myšlení.

Celý život jsem se plně věnovala filantropii a jako členka správního výboru nadace jsem měla možnost usměrňovat tok peněz tam, kde bylo třeba řešit nejpálčivější problémy. Jako zakladatelka *The Pachamama Alliance*, organizace věnující se podpoře domorodých obyvatel a záchraně deštného pralesa, jsem často cestovala do Jižní Ameriky a setkávala se s kulturami, které se s pojmem peníze setkaly teprve v nedávné době. Jako prezidentka *Turning Tide Coalition* jsem zase spolupracovala s řadou současných aktivistů a myslitelů na rozvoji strategií a plánů směřujících k vytvoření prosperujícího, ale zároveň udržitelného života.

Při plnění závazků, kterým jsem zasvětila svůj život, jsem měla tu čest poznat řadu lidí z těch nejchudších oblastí světa a pracovat s nimi, ať už to bylo v sahelské poušti v severním Senegalu, v indických vesnicích, ve Velké příkopové propadlině v Etiopii, v zemích Střední a Jižní Ameriky jako Ekvádor a Guatemala, ale i v některých částech USA, kde i přes ne-

smírné kulturní bohatství země žijí mnozí lidé v tíživých sociálních podmínkách a každý den se potýkají s nedostatkem potravin.

Měla jsem i výjimečnou příležitost pracovat s těmi nejbohatšími lidmi této planety, jež jsem potkávala ve Švédsku, Francii, Německu, Japonsku, Kanadě, Velké Británii, Austrálii a pochopitelně ve Spojených státech. Díky těmto protikladným zkušenostem jsem se seznámila s mnohými kulturními rozdíly, ale i s tím, co nás jako lidskou rasu spojuje. Poznala jsem kulturu peněz a uvědomila si, jak řídí a ovládá naše životy, jaké přináší starosti a stres. O tom, že tomu tak skutečně je, jsem se mohla na vlastní oči přesvědčit – jiný význam mají peníze pro vyznavače buddhismu v Nepálu, jiný pro chudého rolníka v Zambii, jiný pro svobodnou matku v Apalačském pohoří či realitního makléře z Japonska. Co asi znamenají peníze pro vládního ministra v Ekvádoru, v zemi prolezlé korupcí, pro honáka ovcí z Austrálie, pro lidi, kteří si spojují peníze s náboženstvím a s Bohem, či pro domorodé obyvatele, kteří peníze neznají vůbec?

V každé kultuře, v každém zeměpisném prostředí a při každém osobním setkání jsem byla svědkem toho, jak peníze svírají pevně v otěžích naše životy, jaká trápení a krize přinášejí i jak neuvěřitelně uzdravující energii může mít třeba jen drobný obnos, který darujeme, abychom vyjádřili hodnoty a ideály, v něž věříme – ideály humanity.

Když se člověk ocitne mimo svou kulturní oblast, získá nadhled a dokáže vidět zřetelněji to, co bývá jindy zastřeno či co si doma neuvědomuje. Tak se alespoň dělo mně, když jsem mluvila s tisíci lidmi a dělila se s nimi o příběhy, které náš vztah k penězům odhalují. Během seminářů, jež náš institut pořádá, jsem mohla sdílet překvapený úžas a vděčnost za prozření, jak to s naším vztahem k penězům doopravdy je. Je to vztah zpravidla konfliktní a nejistý, necítíme se v něm zcela svobodně a komfortně, ale přesto nás může nasměrovat na cestu za znovuoživením naší pravé podstaty.

Lidé, s nimiž o těchto věcech mluvím, se mi často svěřují (někdy vzápětí, jindy po chvíli, občas i po několika měsících či letech), jaký obrovský

dopad měl rozhovor o těchto tématech na jejich další život, protože jim poskytl odstup a příležitost podívat se na peníze tak, jak by to sami nedokázali a jak je předtím nebyli schopni nahlížet.

Cesta k tomuto poznání nespočívala jen v tom, že jsem objela celý svět, ale především jsem prošla duchovní proměnou, změnila jsem své postoje a naučila se mnoho věcí, jež ovlivnily nejen můj osobní, ale i veřejný život. Příběhy lidí, se kterými jsem mluvila, mě zneklidňovaly i inspirovaly, zahnanbovaly i uváděly do vytržení, ale za všechny jsem byla neskonale vděčná. Moudrost, která z nich pramení, je darem poznání, jež je třeba předávat dál. Já tak činím s obrovskou radostí, zadostiučiněním a odpovědností, protože věřím, že když proměníme náš vztah k penězům, změní se i životní podmínky, v jakých v jednadvacátém století žijeme.

Ten, kdo odhalí skutečnou pravdu o penězích, získá nečekaně obrovskou moc a tato kniha nabízí způsob, jak vztah k penězům přehodnotit, jak odhalit jejich pravou podstatu, jak získat svobodu a sílu, jak žít a realizovat se ve shodě s našimi základními hodnotami, jak změnit svět k lepšímu – a to vše bez ohledu na to, v jaké finanční situaci se nacházíme.

Knihy nevyzývá, abychom se odvrátili od peněz, abychom přestali plánovat výdaje a začali bez rozmyslu utrácet, abychom přestali šetřit a odkládat prostředky pro strýčka Příhodu. Naopak vysvětluje, jak s penězi zacházet s co největším prospěchem, rozumět jim, řídit jejich tok a přitom žít smysluplně, plně a radostně.

Řada duchovních směrů a řada cest vedou lidi k tomu, aby dosáhli životní vyrovnanosti a integrity. K těmto cestám patří i odhalení pravé podstaty peněz. Možná se vám zdá zvláštní, že by k duchovní obrodě vedla cesta přes peníze, ale zažila jsem to na vlastní kůži a byla jsem tomu svědkem i u mnoha dalších lidí. Toto je příležitost, jak se vydat na cestu, která promění váš život a vaši budoucnost tím, že přivede vaši duši k penězům a peníze k vaší duši.

Část první

LÁSKA, LŽI
A VELKÉ PROZŘENÍ

1

Peníze a já, peníze a my

Peníze jsou jako kovový kroužek, který si necháme provléknout do nosu, a pak se za něj necháme vodit, jak se jiným zachce. Úplně jsme zapomněli, že peníze jsme si vymysleli my sami.

– Mark Kinney

V jedné čile se rozvíjející vesnici hluboko v amazonském dešťovém pralese vzdálené deset dní pěšky od nejbližšího místa, které bychom nazvali civilizací v našem slova smyslu, se Chumpi Washikiat a jeho lidé pouštějí do odvážného, riskantního podniku, který tu nemá obdoby. Učí se, jak zacházet s penězi.

Přestože je Chumpimu šestadvacet let, s penězi až donedávna přicházel do styku jen zřídkakdy. Jeho domorodý kmen Ačuárů se obešel bez peněz po mnoho tisíc let. Celou tu dobu se kmen rozrůstal, pracoval, aby uživil své rodiny, stavěl si obydlí a žil pospolu, aniž by peníze potřeboval. Tito lidé žili a stále žijí v souladu s tím, co jejich životy ovlivňuje ze všeho nejvíc – příroda a prales –, a k penězům nemají zatím žádný vztah. Jejich společenskou měnou se stala vzájemná sounáležitost. Pro příslušníky kmene

je samozřejmé, že všechno patří všem a že se o sebe všichni vzájemně starají. Když si Tantuova dcera bere Natemova syna, sejdou se přátelé a sousedi, aby jim společně postavili dům. Když se podaří ulovit divokého kance, pak má hostinu celá vesnice. Když se na lidi usměje štěstí, nebo když se naopak dostaví strážně a trápení, vždycky za tím stojí síly okolní přírody. A pokud dojde k potyčce, je to výhradně otázka cti. Nikdy za ní nestojí žádný majetek nebo peníze.

V takovém prostředí vyrůstal Chumpi. Osud tomu však chtěl, že patří do generace, která všechno změní. Začátkem sedmdesátých let se Ačuárové poprvé setkali s moderním světem, a to prostřednictvím misionářů. Během dvou desítek let se jejich půda ocitla v hledáčku naftových společností a dalších komerčních subjektů. Hrozilo, že jejich prales zmizí, že se vykáčí stromy s tvrdým dřevem, aby se zde mohla těžit ropa. V roce 1995 vůdci kmene Ačuárů pozvali mě a mého manžela Billa, abychom jim pomohli zachránit jejich zemi a domorodý způsob života. Tak jsem se seznámila s Chumpim, nadaným mladíkem a ačuárským bojovníkem.

Několik let po našem prvním setkání ho stařešiny a náčelníci kmene vybrali, aby odjel studovat do Ameriky. Měl se stát prvním Ačuárem, který se naučí anglicky, což bylo velmi důležité, pokud se chtěl kmen účinně zapojit do ochrany životního prostředí a komunikovat s podnikateli. Chumpi se zároveň musel naučit i dalšímu jazyku naší současné západní společnosti: řeči peněz. S touto důležitou výbavou se pak měl snáz dorozumět ve světě, který funguje úplně jinak než jeho dosavadní, ve světě, kde je všechno téměř výlučně poháněno silou peněz.

Chumpi žil v našem domě, navštěvoval výuku v místní přípravce a pilně se učil angličtinu. S penězi se učil zacházet neformálně, jejich smysl nasával jednoduše na každém kroku ze všeho, co ho obklopovalo. Peníze byly na billboardech, v reklamě, v televizních spotech i na cenovkách muffinů v pekárně na rohu. Prosakovaly hovory se spolužáky, když mu vyprávěli o svých snech, nadějích a životních plánech, až jednou dostudují a „postaví se na vlastní nohy“, jak tomu říkali, ve světě, kterému vládnou

peníze. A tak Chumpi postupně pochopil, že to, čemu my říkáme peníze, ovládá úplně všechno v našem životě: to, co jíme, jaké oblečení nosíme, v jakém domě žijeme, jakou školu studujeme, jakou práci vykonáváme, o čem sníme, jestli se jednou vdáme či oženíme, jestli budeme mít děti, a dokonce to ovlivňuje i tak zásadní věc, do koho se zamilujeme.

Netrvalo dlouho a Chumpimu došlo, že se jeho lidé bez peněz neobejdou. Peníze nějaký smysl měly – pokud se Ačuárové rozhodli udělat něco se záchranou deštného pralesa jako svého domova, museli se smířit s faktem, že jejich země má pro ostatní hodnotu, která může přinášet další zisky. Některé domorodé kmeny se poučily o této pravdě mnohem brutálnějším způsobem. Domorodci vyměnili svoji zemi za peníze a ty se rozkutálely dřív, než se nadáli. Nakonec jim nezbylo nic – přišli o svou půdu, domovy a způsob života, promarnili odkaz svých předků, který se předával po tisíciletí.

Ačuárové si byli této tvrdé lekce vědomi. Pochopili, že je třeba se naučit využívat sílu a moc peněz ku prospěchu jejich věci, aby mohli chránit deštný prales, aby využívali přírodní bohatství trvale udržitelným způsobem, aby sloužilo nejen jim, ale i budoucím generacím. Pochopili, že jejich vztah k penězům, který byl nový a historicky unikátní, musí vyrůstat pevně z jejich vlastních hodnot a závazků k životu, jaký vedou, a k půdě, na které žijí, jinak by se jim přihodilo totéž co sousedním kmenům. Peníze by jim přinesly jen zkázu.

Dokud žijí Ačuárové ve svém domovském deštném pralesě, jejich komunita prosperuje, protože má všechno, co ke svému životu potřebuje. Tak tomu ostatně bylo po staletí, ba i po tisíciletí. Jakmile ale deštný prales opustí, bez peněz nebudou mít nic – ani obživu, ani místo k životu. Peníze nejsou nadstandardem, jsou nezbytným předpokladem k přežití. A já měla s Billym to jedinečné štěstí, že jsme mohli být svědkem toho, jak se Ačuárové s penězi seznamují a začínají je využívat. Byl to pro nás významný impulz k tomu, abychom se podívali kriticky na náš vlastní vztah k penězům a také na vztah, jaký k nim zaujímá naše společnost.

Podobně jako Ačuárové máme k penězům zřetelný, většinou však nevědomý a nereflakující vztah, který formuje naše životní zkušenosti i nejniternější vědomí, čím jsme a čím jsou pro nás ostatní. Je jedno, jestli počítáte drobné v kapse na dolary, jeny, rupie nebo drachmy, peníze hrají v našem životě naprosto zásadní roli. A nejen v tom mém životě, nýbrž v životě všech lidí, které jsem potkala, ať už měli peněz více, nebo méně.

Peníze zajímají každého. A skoro každý z nás má ustavičné obavy a někdy až strach, že peněz nebude mít nikdy dost nebo že přijde o to, co má. Mnozí se tváří, že pro ně peníze důležité nejsou, nebo si myslí, že by neměly být důležité. A jiní naopak otevřeně prohlašují, že hromadění peněz je naším primárním cílem. Vcelku ovšem nezáleží na tom, kolik peněz lidé mají – obavy, že jich nebudeme mít dost, nám vždy zrychlí tep. Čím víc se jich snažíme vydělat, čím víc se jejich moc snažíme ignorovat nebo se nad ni povznést, tím více nás peníze svírají do svých kleští.

Z peněz se stalo kolbiště, na němž měříme svoje síly a schopnosti s ostatními. Bojíme se, že když se přestaneme snažit, ztratíme svoji pozici a nahradí nás jiný hráč, že přijdeme o svoji výhodu. Jakmile nejsme v poli vítězů, ihned se dostaví pocit, že prohráváme a ztrácíme. Pokud na tom nejsme finančně lépe než ostatní nebo alespoň na stejné úrovni, máme pocit, že zaostáváme a musíme je dohonit. Tahle hra může někomu připadat vzrušující a zajímavá, protože v sázce je hodně. Na hřišti, kde se hraje o peníze, platí jediné pravidlo: kdo nevyhraje, ten automaticky prohrává.

I když nám štěstí přeje, doléhají na nás neodbytné pochybnosti a ztrácíme smysl pro realitu. Nezáleží už na tom, kolik peněz máme, ale jak se liší náš aktuální život od toho, jaký bychom si přáli mít, a tak se den za dnem snažíme vydělávat víc a víc, kupovat si víc věcí, víc šetřit, podnikat víc akcí. Jako by víc vlastnit znamenalo víc existovat. Ale ani ti nejbohatší nedojdou klidu a svobody, jak si to většina z nás představuje. Většina lidí si myslí, že čím víc peněz budeme mít, tím méně na nás budou doléhat starosti a tím svobodnější budeme. Paradoxně to tak nefunguje. Aby se člověk udržel nahoře, musí dít ještě víc. Hra je stejně tvrdá. Představte

si, že jste třeba výkonný ředitel, který si za předchozí rok vydělal sedm milionů dolarů, ale váš partner v golfu zrovna včera uzavřel kontrakt za deset milionů a vy ne, což znamená, že jste tuhle partii prohrál. Čím vyšší jsou sázky ve hře, tím víc můžete prohrát a tím náročnější je udržet si náskok. Těhle nemilosrdné rovnici není schopen uniknout nikdo. Každý se cítí na koni, když přijde k penězům, a hrouť se, když o ně přichází.

Nezáleží na tom, jestli pohlížíme na peníze v kontextu osobního, rodinného či firemního života, nebo jestli se díváme na zdraví a bohatství celého národa; obrázek nám to dává stále stejný. Peníze jsou tou nejuni-verzálnější motivací, nejzlomyslnější, nejzáračnější, nejškodlivější a nej-méně pochopenou hnací silou našeho současného života.

ČEMU ŘÍKÁME PENÍZE

Když se zbavíme tisíciletého nánosu kulturního formování našich představ a podíváme se na peníze novými očima, dojdeme k několika překvapivým zjištěním. Peníze nepocházejí z přírody. Nerostou na stromech. Neprší z nebe. Peníze jsou vynález s výrazně lidským charakterem. Jsou výplodem našeho geniálního myšlení. To my jsme je stvořili, to my je vyrábíme. Peníze jsou nehmotným objektem, který vznikl v mnoha různých podobách před zhruba 3500 lety. Jako platidlo se používaly mušle, kameny nebo ingoty vzácných kovů, později papírové bankovky a dnes je představují blikající body na obrazovce počítače. Už od svého zrodu byly ale primárně určeny k tomu, aby usnadňovaly výměnu zboží a služeb mezi jednotlivci a skupinami lidí. I dnes peníze usnadňují sdílení a výměnu zboží a služeb, kdesi během svého vývoje ale získaly moc a sílu, která převážila nad jejich praktickým účelem.

Místo abychom peníze chápali jako nástroj, který jsme stvořili a měli pod kontrolou, naučili jsme se je vnímat jako něco, co nám bylo dáno přírodou, jako neměnný fakt, se kterým musíme počítat. To, čemu se dnes

říká peníze, ať už jsou to masově tištěné poukázky, či bankovky, které samy o sobě nemají větší význam než kus papíru vytržený z bloku nebo papírový kapesník, se stalo výhradní a nejmocnější silou, která dominuje našemu životu.

Peníze mají pochopitelně jen takovou moc a sílu, jakou jim připisujeme, jenže my jsme jim přisoudili moc obrovskou. Udělili jsme jim výsadu výhradní autority. Stačí se podívat na naše jednání. To nám ukazuje, že jsme přisoudili penězům větší význam než sobě samotným, že jsme jim dali větší smysl, než jaký má lidský život. Ve jménu peněz lidstvo páchalo a bude páchat ty nejstrašlivější činy. Pro peníze se lidé zabíjejí, aby jich ti druzí získali více, penězi se necháváme dobrovolně zotročovat, abychom v honbě za nimi žili neradostné a klopotné životy.

Ve jménu peněz napáchalo lidstvo značné škody na matce zemi. Ničíme deštné pralesy, bráníme řekám v jejich přirozeném toku umělými přehradami, narušujeme přirozené vodní sítě, kácíme sekvoje, v jezerech a řekách pěstujeme chovné ryby, otravujeme půdu jedovatým odpadem z průmyslu a zemědělství. Velkou část lidské populace jsme odsoudili k životu na okraji společnosti, odsunuli jsme je do panelových sídlišť pro ty nejméně majetné, umožnili jsme vznik městských ghett, vykořisťujeme celé národy ve snaze získat lacinou pracovní sílu, stali jsme se svědky mravního úpadku tisíců či spíše milionů lidí, především těch mladých, kterým nezbylo nic jiného než prodávat drogy či sami sebe, páchat násilí na druhých, upsat se životu mimo zákon, obětovat vlastní svobodu, prožít život za mřížemi a promrhat svoji budoucnost. Pokračujeme v prastaré tradici, kdy přidělujeme mužům a ženám odlišná práva a přístup k penězům a moci, která k nim přináležejí, stejně jako odlišné možnosti, jak s nimi nakládat. Podmaňujeme si jimi ženy a pokřívujeme budoucnost a povinnosti mužů tím, že jim udělujeme privilegovaný přístup k penězům.

Málokdy nám peníze dávají skutečnou svobodu, radost a porozumění, naopak jim dovolujeme, aby nám diktovaly, jak budeme žít. Často se stávají jediným faktorem, který má vliv na naše významná rozhodnutí, ať už